
БЮДЖЕТНАТА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ЕДНОВРЕМЕННО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ И ИНДУСТРИАЛНИЯ БИЗНЕС¹

Ас. Деница Загорчева²

*Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”,
катедра „Икономика и математическо моделиране”
Докторант към Русенски университет „Ангел Кънчев”,
катедра „Мениджмънт и бизнес развитие”*

Доц. д-р Йорданка Велчева³

*Русенски университет „Ангел Кънчев”,
катедра „Мениджмънт и бизнес развитие”*

Резюме: В статията се представят резултатите от изследване ролята на бюджетната децентрализация за развитие на общините и на индустриалния бизнес. Целта е да се посочат взаимната връзка и зависимост между собствените приходи на общините, които характеризират тяхната финансова политика и инвестиционната им политика, от една страна, и степента на развитие на индустрията на територията им. Развитието на индустриалния бизнес се влияе, макар и опосредствано, от инвестиционната политика на общините и от своя страна допринася за увеличение на собствените им приходи.

Ключови думи: бюджетна децентрализация, финансова децентрализация, фискална децентрализация, бюджетен процес, инвестиционна политика.

JEL: H72, H61, H54.

---

¹ Участието на авторите в написването на статията е, както следва: Ас. Деница Загорчева – изложението и заключението; доц. д-р Й. Велчева – въведението и изводите.

² E-mail: danapzk@gmail.com

³ E-mail: yvelcheva@uni-ruse.bg

Въведение

Децентрализацията е многоаспектно вертикално преотстъпване на отговорности и ресурси от държавата към местните власти. При децентрализацията на местното управление се осигурява значителна автономност да управлява и администрира своите приходи, да планира и редуцира своите разходи, да контролира целия бюджетен процес – от събирането до разходването на средствата.

В своя труд американският икономист Джордж Стигълър препоръчва „...всяка държавна дейност да се даде на най-малката държавна единица, която може да я изпълнява ефективно...” (Stigler, 1957, p. 212).

Следователно децентрализацията е процес на низходящо преразпределение на функции, правомощия и ресурси.

Основният постулат е, че децентрализацията, от една страна, прави благата по-достъпни и близки до своите потребители, а от друга, спестява („икономисва“) разходи и загуби, които възникват в условията на централизация (Брусарски, 2007, с. 217).

Следователно децентрализацията е прехвърляне на комплекс от отговорности и ресурси към местните власти и механизъм за автономно управление по места, съобразено с потребностите на населението и финансирано с наличните ресурси (Vazquez, 1999).

Според доклад на Министерството на финансите (2005) финансовата децентрализация е процес на прехвърляне на ресурси, правомощия и отговорности от центъра към местните структури. Този процес трябва да доведе до функционирането на по-балансирана и ефективна общинска политика, резултатите от което да спомогнат за постигане на целите на отговорно местно управление, предоставящо адекватни на потребностите на гражданите публични услуги.

Целта на настоящата статия е да се изследва ролята на местните приходи в общинския бюджет, като резултат от децентрализацията, за едновременно развитие на общините и на индустриалния бизнес на тяхната територия.

За постигане на целта се поставят следните задачи:

- Да се изследва влиянието на местните приходи на общините върху инвестиционните им разходи.

- Да се изследва връзката между инвестиционните разходи на общините и тяхното развитие (инфраструктура, публични институции и услуги), което допринася за развитие на индустриалния бизнес на територията им.

- Да се изследва обратната връзка – въздействието на индуст-

риалния бизнес на територията на общините върху дела на местните приходи в общинските бюджети.

Измерванията са обосновани чрез използване на корелационен и регресионен анализ. Анализът е извършен на база фактически данни от последните публикувани отчети (за 2014 г.) на 27 общини – областни центрове.

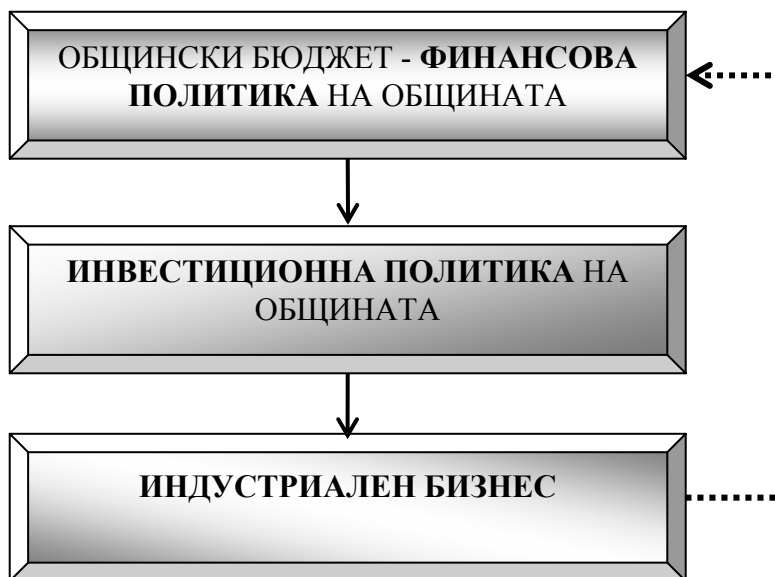
Общата теза на изследването е, че децентрализацията осигурява по-висок относителен дял на местните приходи на общините, което води до по-добро развитие на общините и създаване на по-добри условия за развитие на индустриалния бизнес на територията им. Взаимната връзка и зависимост между местните приходи на общините, инвестиционните им разходи и индустриалния им бизнес е посочена на фиг.1. Формулирани са три хипотези:

Първа хипотеза: Финансовата политика на изследваните общини определя в голяма степен тяхната инвестиционна политика.

Втора хипотеза: Инвестиционната политика на изследваните общини допринася за създаване на по-добра локална среда за развитието на индустриалния бизнес на територията им.

Трета хипотеза: Развитието на индустриалния бизнес на територията на изследваните общини е значим фактор за местните приходи и финансовата им политика.

Фигура 1. Структура на взаимовръзка между финансовата и инвестиционната политика на общините и индустриалния бизнес

1. Формиране на общинския бюджет – видове и дял на местните приходи

Бюджетът е рамка на планираните постъпления и разходи на държавата и местните органи на управление през годината. Целта на бюджета е да осигури предоставянето на услуги и блага за населението и бизнеса при максимално ефективно използване на ресурсите.

Основният нормативен документ, с който се регламентира изготвянето, приемането и отчитането на общинските бюджети, е Законът за публичните финанси (ЗПФ, 2013). При формиране на приходната част на общинския бюджет важно значение има политиката по отношение на **собствените приходи**. Тези приходи са разнообразни. Те включват: приходи от данъци, приходи от такси, приходи от управление на общинско имущество, предоставяни от общината услуги и права, приходи и доходи от собственост и други.

Основните собствени приходоизточници на местния бюджет са местните данъци и такси, регламентирани със Закона за местни данъци и такси (ЗМДТ, 1997). Децентрализацията на местните органи и промените в закона осигуриха възможност на местните власти, сами да администратират и събират местните данъци и такси. Това неминуемо доведе до увеличаване на реалните постъпления в общинската хазна.

Местната финансова политика на общините най-ясно се представя чрез собствените приходи и дела им в общите приходи на общината. Високият дял демонстрира висока степен на автономност и разумен мениджмънт при управление на местните финанси.

Таблица 1. Дял на собствените приходи в общите приходи на общините

Община	Всичко приходи за 2014 г. (в лева)	Собствени приходи за 2014г. (в лева)	Относителен дял на собств. приходи в общите прих. (в %)
1	2	3	4
Благоевград	50003697	18317567	36,63
Бургас	166949627	76227948	45,66
Варна	241183833	121720891	50,47
Велико Търново	65879423	22715744	34,48
Видин	33529385	7603876	22,68
Враца	55864715	12935066	23,15
Габрово	37230604	11890317	31,94

Добрич	54421592	19966273	36,69
Кърджали	53808146	11989165	22,28
Кюстендил	39185965	9060363	23,12
Ловеч	32305618	8350371	25,85
Монтана	31578700	9997845	31,66
Пазарджик	67599662	22845571	33,80
Перник	51562122	18111757	35,13
Плевен	74331316	26879437	36,16
Пловдив	255199296	106144343	41,59
Разград	42639286	14082620	33,03
Русе	114731816	34024153	29,66
Силистра	31410788	9184448	29,24
Сливен	77260101	24858154	32,17
Смолян	38001272	7549031	19,87
София	1025569281	505470349	49,29
Стара Загора	103683565	42579462	41,07
Търговище	41977792	10846069	25,84
Хасково	56403893	25751755	45,66
Шумен	60514663	19618185	32,42
Ямбол	48846180	13030069	26,68
Всичко	2951672338	1211750829	41,05

Източник: НСОРБ ⁴, <http://www.namrb.obuchi-se.org>⁵, собствени изчисления.

2. Инвестиционна политика на общините като функция на финансовата им политика (собствените приходи)

За измерване степента на корелация между собствените приходи на общините като фактор за инвестиционната им политика е приложен корелационен анализ: „С корелационния коефициент се измерва силата на връзката или зависимостта между разглежданите признаци” (Вълчев & Йорданова, 2004, с.159). Изключително високото ниво на корелация – коефициент 0,987, показва, че приходите на изследваните 27 общини и техните инвестиции като обем са в много силна права зависимост.

⁴ Национално сдружение на общините в Република България, <http://projects-namrb.org>, последно посещение на 27.02.2017 г.

⁵ Интернет платформа да местните власти към НСОРБ, <http://www.namrb.obuchi-se.org>, последно посещение на 27.02.2017 г.

За общините **инвестиционната дейност** е двуаспектна – привличане на инвеститори и инвестиционна дейност на самата община. Привличането на инвеститори има съществено значение за цялостното развитие на общината – за осигуряването на заетост, за привличането на специалисти, за повишаване на стандарта и качеството на живот, за осигуряването на доходи, за повишаване на покупателните възможности на населението, за повишаване на социалния и обществен статус на населението.

Инвестиционната дейност на самата община обхваща инвестициите, направени от нея. Те могат да бъдат инвестирани в социална и техническа инфраструктура, модерни инфраструктурни комуникации, жилищно и капиталово строителство, инвестирани в общински предприятия и дружества, в материална база.

Основно ограничение при осъществяване на инвестиционна дейност от общините са инфраструктурните разходи съобразно финансовия, в частност данъчния потенциал на самите общини.

Сред общините в България съществува значително неравновесие, породено от неравните финансови възможности. За достигането на паритетен старт при предоставяне на местни блага държавата е регламентирала различни трансфери към общинските бюджети.

Инвестиционната политика на общините следва да се аргументира с два основни довода: обем на приходите и инвестиционни разходи. Обемът на приходите декларира възможностите на общините да инвестират в инфраструктура, технически средства и благоустрояване на градската среда. Територията е количествено фиксиран показател и като такъв можем да кажем, че мащабите ѝ определят потребността от поддръжане и развитие, но те невинаги са в пряка зависимост с финансовите ресурси на общините.

При измерване на зависимостта между инвестиционната политика и приходите на общините прилагаме регресионен анализ, където изследваме влиянието на фактора X (приходите на общините) върху резултативния признак Y (инвестиционни разходи на общините).

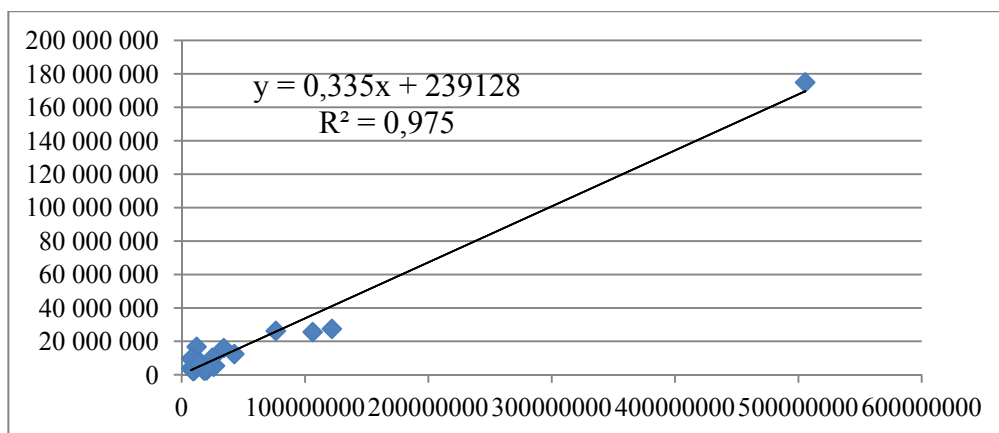
На база на данните от Таблица 2 можем да построим корелационно поле, от което се вижда, че точките се групират около начертаната права линия.

Таблица 2. Дял на инвестиционните разходи в приходите на общините

Община	Собствени приходи за 2014 г. (в лева)	Инвестиционни разходи за 2014 г. на общините (в лева)	Дял на ИР в общите приходи (в %)
Благоевград	18317567	5 615 412	30,66
Бургас	76227948	26 294 304	34,49
Варна	121720891	27 510 295	22,60
Велико Търново	22715744	6 093 259	26,82
Видин	7603876	4 134 393	54,37
Враца	12935066	8 990 321	69,50
Габрово	11890317	5 074 897	42,68
Добрич	19966273	2 636 755	13,21
Кърджали	11989165	16 789 011	140,03
Кюстендил	9060363	9 330 862	102,99
Ловеч	8350371	3 300 913	39,53
Монтана	9997845	2 418 655	24,19
Пазарджик	22845571	7 541 448	33,01
Перник	18111757	2 527 230	13,95
Плевен	26879437	5 364 561	19,96
Пловдив	106144343	25 587 844	24,11
Разград	14082620	6 465 015	45,91
Русе	34024153	15 999 166	47,02
Силистра	9184448	2 272 027	24,74
Сливен	24858154	10 277 749	41,35
Смолян	7549031	9 699 504	128,49
София	505470349	174 903 931	34,60
Стара Загора	42579462	12 431 783	29,20
Търговище	10846069	5 368 086	49,49
Хасково	25751755	4 814 668	18,70
Шумен	19618185	4 187 200	21,34
Ямбол	13030069	6 830 668	52,42
Всичко	1211750829	412459957	34,04

Източник: НСОРБ, <http://www.namrb.obuchi-se.org>, собствени изчисления.

Фигура 2. Регресионен модел на зависимостта между инвестиционните разходи и собствените приходи на общините

Голяма част от точките в корелационното поле се препокриват поради близките стойности на изследваната зависимост в широк диапазон.

$$y = ax + b = 0,335x + 239128$$

Коефициентът a показва, че с 0,335 би се променил резултативният признак y (инвестиционните разходи), ако независимият фактор x (собствените приходи) се промени с единица. Коефициентът b е равен на ординатата на точката, в която регресионната линия пресича ординатната ос. (Ако прогнозираните собствени приходи са 220 млн. лв., то очакваните инвестиционни разходи на изследваните общини ще бъдат 74 млн. лв. (73 939 128 лв.)

Корелационният коефициент, повдигнат на квадрат, наричан още коефициент на детерминация, показва какъв процент от разсейването на резултативната променлива се аргументира с действието на факторната променлива. В случая коефициентът на детерминация е 0,975 или зависимостта на инвестиционните разходи от приходите на общините, т.е. обяснената вариация е 97,5%.

Възвръщането на средства към бизнеса се осъществява чрез създаването на такива публични блага, които пряко или косвено благоприятстват бизнес средата. Механизъм за насочване на капитали за създаването на подобни условия се проявява чрез инвестиционните разходи на общините.

3. Инвестиционната политика на общините като фактор за по-добра среда за индустриален бизнес

Инвестициите на общините в инфраструктура, технически средства и благоустрояване на градската среда, в изграждането на публични институции и осигуряване на качествени и комплексни услуги създават по-добри условия и опосредствано влияят върху развитието на индустриалния бизнес на територията им. От друга страна, степента на развитие на индустриалния бизнес в общините е от съществено значение и има многоаспектна проява. На първо място индустриалният бизнес осигурява значителен брой работни места, като компилира различни изисквания по отношение на образование, опит, ценз, пол и т.н. Това от своя страна е предпоставка за висока степен на заетост на местното население. Друга проява на индустриалния бизнес е, че черпи значителни ресурси (материални и услуги), което е предпоставка за осигуряване на дейност и на други браншове в района. Индустриалният бизнес мултиплицира обмена в цялостния си многофазен процес. Друга значима негова проява е, че влияе върху стандарта на живот и имиджа на района.

Индустриалният бизнес може да бъде измерен по различни критерии (брой предприятия, териториален обхват, технологии и нововъведения, произведена продукция, заети лица, международна дейност и др.). Не всеки от тези критерии обаче може да се определи като зависим от локалната бизнес среда. Голяма част от тях зависи от вида промишленост, капиталовложенията, мениджмънта на фирмата.

За изследване на взаимовръзката, макар опосредствана, между степента на развитие на индустриален бизнес и инвестиционна политика на местните власти (за изследваните общини) като критерий е използван обемът произведена продукция.

Коефициентът на корелация при тази зависимост е 0,985. Макар и с известна условност, поради опосредстване на зависимостта от изгражданата чрез инвестициите локална среда, се установява, че увеличението на инвестиционните разходи на изследваните общините провокира развитието на индустриалния бизнес. По-големите инвестиционни разходи на 27-те общини водят до създаването на по-добра бизнес среда, която от своя страна стимулира разрастването на съществуващите предприятия и създаване на нови.

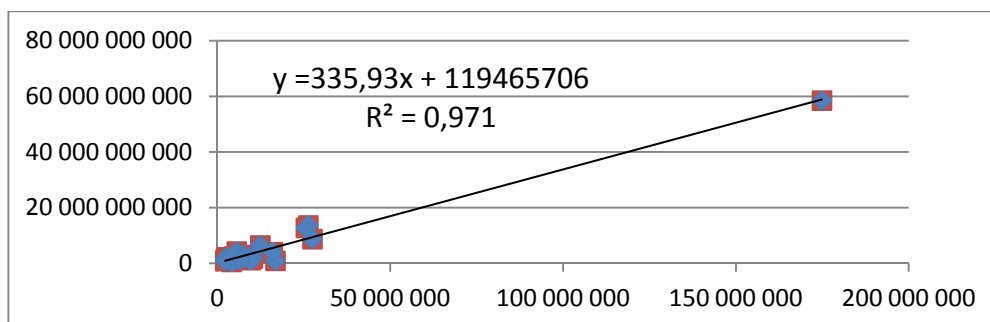
От данните в Таблица 3 можем да построим корелационно поле на описаната зависимост.

Таблица 3. Произведената продукция в предприятия от общините и инвестиционните разходи на общините

Община	Инвестиционни разходи за 2014 г. на общините (в лева)	Произведена продукция за 2014 г. (в хил. лв.)
Благоевград	5 615 412	4 206 879
Бургас	26 294 304	13 577 418
Варна	27 510 295	8 682 862
Велико Търново	6 093 259	2 743 497
Видин	4 134 393	491 494
Враца	8 990 321	2 059 271
Габрово	5 074 897	2 003 070
Добрич	2 636 755	2 123 945
Кърджали	16 789 011	900 476
Кюстендил	9 330 862	1 265 127
Ловеч	3 300 913	1 569 865
Монтана	2 418 655	1 359 365
Пазарджик	7 541 448	2 929 848
Перник	2 527 230	1 433 169
Плевен	5 364 561	2 426 267
Пловдив	25 587 844	12 716 566
Разград	6 465 015	1 389 035
Русе	15 999 166	3 971 031
Силистра	2 272 027	796 705
Сливен	10 277 749	1 705 471
Смолян	9 699 504	1 163 314
София	174 903 931	58 470 628
Стара Загора	12 431 783	6 408 799
Търговище	5 368 086	1 339 203
Хасково	4 814 668	2 458 607
Шумен	4 187 200	2 118 929
Ямбол	6 830 668	1 472 940
Всичко	412 459 957	141783781

Източник: НСОРБ, <http://www.namrb.obuchi-se.org>, собствени изчисления.

Фигура 3. Регресионен модел на зависимостта между произведената продукция и инвестиционните разходи

Коефициентът на детерминация е 0,971, от което можем да определим, че взаимовръзката между индустриалния бизнес и инвестиционната политика на общините е значима.

4. Развитие на индустриалния бизнес и собствените приходи на общините

За да проследим обратната връзка, пълната кръгова релация „общини – индустриален бизнес”, трябва да се анализира връзката между местните приходи на общините и индустриалния бизнес на територията им. За да направим тази оценка ще използваме критериите „произведена продукция” и „приходи на общините”, като в случая за резултативна величина ще приемем приходите.

Таблица 4. Собствени приходи на общините и произведена продукция

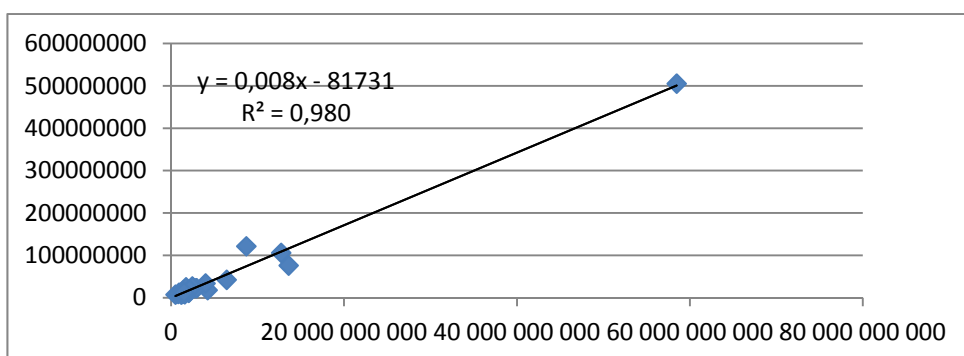
Община	Приходи на общините за 2014 г. (в лева)	Произведена продукция за 2014 г. (в хил. лв.)
Благоевград	18317567	4 206 879
Бургас	76227948	13 577 418
Варна	121720891	8 682 862
Велико Търново	22715744	2 743 497
Видин	7603876	491 494
Враца	12935066	2 059 271
Габрово	11890317	2 003 070

Добрич	19966273	2 123 945
Кърджали	11989165	900 476
Кюстендил	9060363	1 265 127
Ловеч	8350371	1 569 865
Монтана	9997845	1 359 365
Пазарджик	22845571	2 929 848
Перник	18111757	1 433 169
Плевен	26879437	2 426 267
Пловдив	106144343	12 716 566
Разград	14082620	1 389 035
Русе	34024153	3 971 031
Силистра	9184448	796 705
Сливен	24858154	1 705 471
Смолян	7549031	1 163 314
София	505470349	58 470 628
Стара Загора	42579462	6 408 799
Търговище	10846069	1 339 203
Хасково	25751755	2 458 607
Шумен	19618185	2 118 929
Ямбол	13030069	1 472 940
Всичко	1211750829	141783781

Източник: НСОРБ, <http://www.namrb.obuchi-se.org>, собствени изчисления.

Коефициентът на корелация при тази зависимост е 0,99. Това показва много силна права зависимост между избраните променливи, т.е. обемът на произведената продукция от индустриалните предприятия в района определя приходите на съответните общини.

Фигура 4. Регресионен модел на зависимостта между собствените приходи на общините и произведената продукция

Коефициентът на детерминация е изключително висок 0,980, което означава, че зависимостта на приходите на изследваните общини от обема на произведената продукция от индустриалните предприятия на територията им е 98,1 %. Колкото по-добре е развит индустриалният бизнес на територията на една община, толкова са по-големи възможностите за увеличаване на собствените ѝ приходи във вид на местни данъци и такси, услуги и др.

В резултат от изследването могат да се направят следните изводи:

1) **Съществува много висока корелационна зависимост между местните приходи на изследваните общини,** характеризиращи финансовата им политика, и техните инвестиционни разходи (инвестиционната им политика) – коефициентите на корелация и детерминация са съответно 0,987 и 0,975. Бюджетната децентрализация може да спомогне за увеличаване на финансовите ресурси на общините и на инвестиционните им възможности.

2) **Инвестиционната политика на общините допринася за създаване на по-добра локална среда** за развитието на индустриалния бизнес на територията им. По-добрите условия за бизнес, които общините създават, са един от факторите, които могат да привлекат и задържат индустриалните предприятия на територията им.

3) **Развитието на индустриалния бизнес на територията на изследваните общини оказва влияние върху местните приходи** (корелация 0,99 и коефициент на детерминация 0,98).

Основният извод е, че бюджетната децентрализация допринася едновременно както за развитието на изследваните 27 общини, така и за развитието на индустриалния бизнес на територията им.

Заклучение

Една от целите на процеса на децентрализация в България бе да осигури свобода на местните власти при провеждане на собствена финансова и инвестиционна политика. Свободата в управлението на финансите във всички общини се отразява в увеличение на приходите като абсолютна стойност и увеличение на събираемостта като процент. Свободата в инвестиционната политика също дава своите резултати: по-добра инфраструктура, благоустроени градски части, подобряване като цяло на локалната бизнес среда.

Направените анализи потвърждават тези тенденции и показват ясно изразена взаимната връзка и зависимостта между приходите на изс-

ледваните 27 общини, инвестиционната им политика и развитието на индустриалния бизнес на територията им. Повишаването на степента на бюджетната децентрализация ще провокира още по-добри възможности за развитие на общините и на индустриалния бизнес в страната.

Използвани източници

- Брусарски, Р. (2007). Теория на публичните финанси. София: Университетско издателство Стопанство.
- Вълчев, Х., Йорданова, П. (2004). Статистика. Шумен: УИ Епископ Константин Преславски.
- Доклад за мониторинг на реформата към финансова децентрализация през 2005 г., с. 3, <http://www.minfin.bg/bg/page/96>, последно посещение на 20.03.2016.
- Закон за местните данъци и такси, обнародван ДВ бр. 117 от 10.12.1997 г., последно изменен и допълнен с ДВ бр. 97 от 06.12.2016 г.
- Закон за публичните финанси, обнародван ДВ бр.15 от 15.02.2013 г., последно изменен и допълнен с ДВ бр. 43 от 07.06.2016 г.
- Интернет платформа да местните власти към НСОРБ, <http://www.namrb.obuchi-se.org>, последно посещение на 27.02.2017 г.
- Национално сдружение на общините в Република България, <http://projects-namrb.org>, последно посещение на 27.02.2017 г.
- Stigler, G. (1957). The Tenable Range of Functions of Local Government, In: Federal Expenditure Policy for Economic Growth and Stability, Joint Economic Committee, Subcommittee of Fiscal Policy, Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Vazquez, J. M. (1999). The assignment of expenditure responsibilities, Georgia State University, World Bank.

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXX, КНИГА 3 – 2017

СЪДЪРЖАНИЕ

А. Наконечна

А. Лактионова

Адаптация на финансовата архитектура на предприятията:
количествени доминанти в цикличното икономическо развитие / 3

Теофана В. Димитрова

Оценка на стратегическата позиция на организацията
посредством SPACE анализ / 21

Велин С. Станев

Историческото периодизиране на рекламата – проблеми
и интенции / 36

Деница Загорчева

Йорданка Велчева

Бюджетната децентрализация като фактор за едновременно развитие
на общините и индустриалния бизнес / 50

Десислава В. Петровска

Стратегическо управление на риска / 64

Този брой се издава с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания” към МОН по одобрен проект на Редакционния съвет с № НП 04/68 по конкурс „Българска научна периодика – 2016”.

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Георги Иванов – зам. главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Румен Лазаров
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Пресияна Ненкова

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Ректор на Финансовия университет при Правителството на Руската федерация – федерална държавна образователна институция за професионално образование, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. Лестър Лойд-Ризън – Директор на Центъра по международен бизнес към Международното бизнес училище Ашкрофт, Кембридж, Великобритания
Проф. Кен О’Нийл – Ръководител на катедра по предприемачество и развитие на малкия бизнес към Департамента по маркетинг, предприемачество и стратегии на Университет Ълстер, Северна Ирландия
Проф. Ричард Торп – Бизнес школа на Университета Лийдс, професор по развитие на управлението, зам.-директор на Киурт институт, Лийдс, Великобритания
Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Ректор на Молдовската академия за икономически изследвания, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Президент на Сената на Университета Валахия – гр. Търговище, Румъния, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Ректор на Одеския държавен икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов” – Свищов
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Ректор на Умански национален аграрен университет (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Първи зам.-ректор по научно-педагогическа и научна работа, Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман” (Украйна)

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Елка Узунова – координатор и ръководител на екипа
Ст. преп. Даниела Стоилова – превод на английски език
Ст. преп. Румяна Денева – превод на английски език
Ст. преп. Маргарита Михайлова – превод на английски език
Ст. преп. Иванка Борисова – превод на английски език
Ст. преп. Венцислав Диков – стилев редактор на английски език

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Албена Александрова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: a.aleksandrova@uni-svishtov.bg

© Академично издателство „Ценов” – Свищов

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXX, книга 3 - 2017

Адаптация на финансовата архитектура на предприятията: количествени доминанти в цикличното икономическо развитие

Оценка на стратегическата позиция на организацията посредством SPACE анализ

Историческото периодизиране на рекламата - проблеми и интенции

Бюджетната децентрализация като фактор за едновременно развитие на общините и индустриалния бизнес

Стратегическо управление на риска

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

Economic Archive

Year LXX, Issue 3 - 2017

L102 - 3 книга XXV издание

Народно стопански архив

Изисквания при депозиране на статии за сп. „Народностопански архив”

1. Обем: статии от 12 до 25 страници

2. Депозиране на материалите: на хартиен носител и в електронен вид като приложен файл на E-mail: NSArhiv@uni-svishtov.bg

3. Технически изисквания:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата – А4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт – Times New Roman 14 pt;
- полета – Top - 2.54 cm; Bottom - 2.54 cm; Left - 3.17 cm; Right - 3.17 cm;
- номерация на страницата – долу вдясно;
- текст под линия – размер 10 pt;
- графики и фигури – Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, академична длъжност, научна степен – шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold – центрирано;

- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;

- резюме на български език в обем до 15 реда; ключови думи – от 3 до 5;

- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);

- основен текст (изложение);

- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;

- формулите се създават с Equation Editor.

5. Правила за цитиране: от 01.01.2017 г. в периодичните издания на СА „Д. А. Ценов” – Свищов за библиографско цитиране на информационни източници ще се използва **APA Style**. Неговите изисквания са поместени тук: <http://www.uni-svishtov.bg/default.asp?page=page&id=71> и тук: <http://www.apastyle.org/>.

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Ръкописите на нехабилитирани преподаватели се придружават от препис на протокол от катедрата, обсъдила и предложила научната разработка за публикуване.

От 1 януари 2017 г. заглавието на списанието на английски език е „Economic Archive”, като заменя транслитерираното наименование “Narodnostopanski archiv”, използвано до края на издателската 2016 г.

Авторите на публикуваните материали на страниците на списание „Народностопански архив” носят отговорност за тяхната автентичност.

От Редакционния съвет

www.uni-svishtov.bg/NSArhiv